

Financováno Evropskou unií

Dítě mezi rodinou a paragrafy Shrnující dokument

„I rodiče, kteří selhali, potěší, když jim někdo nabídne pomoc...“

Matka dětí svěřených do PPPD

Problém, na který STŘEP projektem reaguje – proč jsme projekt realizovali

Projekt je v kontextu aktuální situace. Od 1.1.2025, dle novely ZSPOD č. 363/2021 (novela), nebude možné umístit dítě v raném věku 0-3 roky jinam než do PPPD (max.12 měsíců) nemožou-li pečovat jeho rodiče nebo širší rodina.

Pěstounskou péčí na přechodnou dobu (PPPD), upravuje § 27a ZSPOD č. 359/1999, Sb., ve znění pozdějších předpisů jako krátkodobou formu náhradní rodinné péče, a to na:

- **dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,**
- dobu, po jejímž uplynutí může dát matka souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat,
- dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.

V těchto případech je soud povinen nejméně jednou za tři měsíce přezkoumat, zda trvají důvody pro svření dítěte do PPPD a za tímto účelem si vyžaduje zprávy od příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. PPPD může trvat nejdéle jeden rok.

Cílovou skupinou (CS) projektu *Dítě mezi rodinou a paragrafy* jsou rodiče dětí svěřených do PPPD, po kterou nemohou ze závažných důvodů dítě vychovávat.

Rodiče si musí prakticky ihned začít upravovat svůj život/ podmínky tak, aby mohli co nejdříve převzít svoje dítě zpět. To je často velmi náročné. S OSPOD se jim těžko komunikuje, vždyť jim sebral dítě zlobí se na něj a nedůvěřují mu. S pěstouny je to složité, odkazují je opakovaně na OSPOD, anebo na jejich doprovázející organizaci, často jim vůbec nechtějí dát telefon, říci kde bydlí...vyžadují čas, stěžují si na rodiče na OSPOD, je to začarovaný kruh.

Pěstouni se rodičů mnohdy bojí, proto je odmítají. Mají o nich informace jenom ze soudního rozhodnutí či ze spisu OSPOD. Aby mohli v klidu pečovat o dítě a umožňovat mu i setkávání s rodiči, potřebují faktickou podporu své DpO.

Jen těžko se v takové atmosféře hledá rodičům cesta, jak se vrátit zpět ke svému dítěti a mít ho zpátky doma. Nezřídka se stane i to, že rodiče svoje snažení vzdávají a zvyknou si na život bez dítěte, který se jim v tu chvíli jeví jako pohodlnější.

Specializovaná SAS vždy podporuje rodiče, aby zvládli spolupracovat na tvorbě plánů a jejich naplňování.

Financováno Evropskou unií

Co jsme konkrétně v rámci projektu dělali

Vývoj řešení a jeho fáze

Záměrem projektu bylo vytvořit a otestovat níže uvedené modely. Tyto modely byly spoluvytvářeny a testovány multidisciplinárním týmem odborníků v relevantním složení pracovníci SAS/STŘEP, OSPOD, DpO, pěstounka na přechodnou dobu.

- Model specializované SAS pro rodiny s dětmi, které jsou svěřeny do pěstounské péče na přechodnou dobu (KA1).
- Modelu multidisciplinární spolupráce všech zapojených aktérů (KA2).

Tyto modely se snaží/vytváří podmínky v praxi, aby:

- Byl udržen/obnoven vztah mezi dětmi a jejich rodiči.
- Děti zažívaly s rodiči bezpečný a smysluplný kontakt a všichni k tomu měli potřebnou podporu.
- Byla rodičům co nejdříve zprostředkována podpora pro zmírnění/odstranění důvodů, které k odebrání dítěte a jeho svěřením do PPPD vedly a dítě se mohlo brzy a bezpečně vrátit domů.
- Dítě neztratilo své rodiče/kořeny ze života ani v případech, kdy není jejich návrat domů aktuálně bezpečný.
- Odborníci, kteří mají ze ZSPOD kompetenci v oblasti PPPD, si vyzkoušeli nové dovednosti v multidisciplinárních řešeních.

V rámci projektu byly realizovány následující klíčové aktivity (KA):

- Design specializované SAS/činnosti SPOD pro práci s rodiči dětí svěřených do pěstounské péče na přechodnou dobu (PPPD) – dále KA1
- Design multidisciplinární spolupráce při práci s rodiči dětí svěřených do PPPD – dále KA2
- Multidisciplinární metodické konzultace a tvorba strategických dokumentů – dále KA3

Všechny aktivity na sebe úzce navazovaly a vznikaly za použití modelu designu služeb během přímé práce s CS.

- Spolupráce s vybranými pražskými OSPODy.
- Docházelo k síťování STŘEPu ke konkrétním rodičům dětí svěřených do PPPD, následně ke spolupráci s dalšími aktéry, zejména pracovníky DpO a pěstouny na PPD.
- Specializovaná SAS - terénní práce s rodiči –jejich podpora v procesu PPPD, práce na potřebných změnách.
- Sbíráání dat pro tvorbu prototypů (fáze naslouchání) a multidisciplinární práce s nimi v rámci KA3 – fungovala multidisciplinární platforma, na které byly zastoupeny relevantní odborníci – OSPOD, SAS, DpO, pěstounka na přechodnou dobu).
- Vytváření jednotlivých prototypů (fáze tvoření), jejich testování, další modifikování, jejich využívání v rámci realizační fáze – veškeré prototypy jsou postaveny na přímé práci a zjišťování zpětných vazeb na ně od CS i aktérů.
- Průběžné poskytování specializované SAS jako nedílné složky multidisciplinární spolupráce s rodiči dětí a dětmi v PPPD.

Human Centred design – použitý přístup designu služeb

Fáze designu – naslouchej, tvoř, testuj, realizuj

V rámci první fáze naslouchání jsme se více dozvěděli/naučili o autentických potřebách:

- Rodičů a dětí svěřených do PPPD.
- Pěstounů na přechodnou dobu pečujících o děti.
- Odborníků/aktérů, kteří mají v oblasti PPPD dle ZSPOD své role.

Zjištění z fáze naslouchání, pro nás byla základním podkladem pro rozhodování, jakým směrem se při tvorbě prototypů ubírat, na jaké potřeby reagovat, jaké principy multidisciplinárně formulovat.

Shrnutí potřeb/okruhů potřeb, ze kterých jsme vycházeli v další fázi HCD procesu Tvoř:

Projektový tým se shodl na níže uvedených urgentních potřebách:

- Emoce rodičů, hloubka jejich pocitu selhání, hloubka nedůvěry k organizacím a institucím.
- Nevyváženost v podpoře. Pěstouni mají ze zákona DpO. Podpora např. SAS pro rodiče není samozřejmostí, záleží pouze na vyhodnocení OSPOD a jeho schopnosti síťovat externí tým
- Pro mnohé pěstouny je důležité vědět, že se s rodiči pracuje na změnách a že se dítě bude případně vracet do kvalitativně změněného prostředí.
- Všem stakeholderům jde o dítě, ale neznamená to, že se shodují v obsahu práce, jak jeho zájem naplňovat.
- Zároveň jsme se dozvěděli, že to mnohé stakeholdery mrzí, ale nevědí, jak to změnit.

Tato zjištění ovlivnila **tvorbu prototypů** a především **principy**, na kterých jsou všechny postavené.

V rámci fáze naslouchání jsme také identifikovali **bariery**, se kterými je **potřeba s vědomím silně individualizovaného přístupu dále pracovat na území hl. m. Prahy**:

- Nejsou nastaveny metodické postupy, aby při/co nejdříve po svěření dítěte do PPPD síťoval OSPOD rodičům podporu
- Veřejný ochránce práv, MPSV vydali k tématu stanoviska, ale různost praxe se případ od případu velmi různí, tato nejednotnost vytváří bariéry.
- Chybí konsenzus praxe nad „adaptační dobou“ dítěte po jeho předání do PPPD.
- Chybí konsenzus praxe nad „zodpovědností za dítě“, mají-li ho rodiče (neomezení/nezbavení rodičovské zodpovědnosti) sami na kontaktu bez přítomnosti pěstounky/na.
- Chybí konsenzus praxe nad tématy „tzv. asistovaných kontaktů rodičů s dětmi“ v kontextu jejich délky, frekvence, přítomnosti cizích osob, náhradních setkání např. za nemoc či termín soudu.
- Chybí dovednost praxe úzce multidisciplinárně spolupracovat.

Financováno Evropskou unií

- Stereotypy jako např., že SAS je pro rodiče, DpO pro pěstouny, vytrácí ze zorného úhlu zájem dítěte

Výstupy z fáze tvoř, jež prošly testováním v realizačních fázích přímé práce KA1, KA 2

Principy prolínající se CS i všemi aktéry

- Respekt k emocím
- Citlivost
- Empatie
- Respekt k odbornosti
- Respekt v komunikaci k CS i aktérům
- Transparentnost
- Důvěra
- Pravdivost
- Korektnost
- Vše je v lidech

Principy odborníků/aktérů

- Nejlepší zájem dítěte, dokázat se na něm domluvit
- Proaktivní přístup
- Stavět na zdrojích a silných stránkách
- Jasně definované cíle v definované struktuře a časovém rámci
- Orientace na zdroje
- Následnou etapu/postupy spolupráce vždy plánovat po týmovém vyhodnocení etapy předcházející s aktivním zapojením rodičů
- Transparentnost rolí s vymezením kompetencí
- Transparentnost ve sdílení a předávání informací
- Dovednosti, jak nejlépe využít potenciál/kapacitu jednotlivých odborníků v sestaveném mikrotýmu
- Dovednosti, jak zajistit nejlepší možnou kvalitu rodičovství a rodinného života
- Dovednosti, jak podporovat podporovat ke změně
- Přemýšlet preventivně
- Myslet dopředu
- Čerpat ze zkušeností

Principy rodičů

- Lidská důstojnost x dehonestace
- Vztah k dítěti x bezcitnost/popírání
- Snaha x apatie
- Naděje x beznaděj
- Zájem x lhostejnost

Financováno Evropskou unií

Zpětné vazby z testování

Příklad zpětné vazby od rodiče dětí svěřených do PPPD:

„I rodiče, kteří selhali, potěší, když jim někdo nabídne pomoc...“

„Kdybychom nemohli využívat telefonní číslo pro urgentní situace, do kterých jsme se dostávali několikrát za den, asi bychom se zbláznili...“

„Sami bez podpory bychom se v tom utopili“

Příklad zpětné vazby od pěstounů:

„Toto byla pro mě zatím nejpříjemnější spolupráce, jakou jsem zažila. Mohla jsem si dovolit mluvit s rodiči bez výčitek svědomí, že pro ně neumím udělat dost...“

„...a co kdybych pro všechny vytvořila WA skupinu, ať jsme si všichni maximálně transparentní. Vidím, že se snažíte, ale už Vám do toho musím skočit...“

Příklad zpětné vazby od DpO:

„Je dobře, že Vás rodiče mají.“

„Bez Vás bychom měli mnohem víc práce“

Příklad zpětné vazby od OSPOD:

„Sice jsem takto nikdy nepracovala, ale proč bychom to nemohli zkusit, i dítě odebrané od rodičů je potřebuje...“

„I když se návrat domů nepovedl, dítě má alespoň na kontakt a rodiče se nevyvázali ze spolupráce...“

Klíčové body fungující podpory rodiny dítěte svěřeného do PPPD

Tyto body vzešly z přímé práce v rámci KA1, KA2 i KA3 projektu, metodami HCD, konsensem obou projektových týmů a úzce spolupracujících aktérů je lze považovat za fungující celek podpory rodiny dítěte v PPPD

- PPPD JE ODBORNÁ INTERVENCE SPOD STANOVENÁ V IPOD, S PŘEDPOKLÁDANÝM NÁVRATEM DÍTĚTE DO PÉČE RODIČŮ
- PŘIPRAVIT RODIČE A DÍTĚ NA PŘECHOD DO PPPD, SEZNÁMENÍ S PĚSTOUNY PŘEDEM NEBO NEJPOZDEJI PŘI PŘEDÁNÍ DÍTĚTE DO PPPD
- ZAJISTIT RODIČŮM DÍTĚTE V PPPD DOPROVÁZEJÍCÍHO PRACOVNÍKA (MIMO OSPOD - ten navrhuje, vyhodnocuje, kontroluje, aktivizuje, monitoruje) - CO NEJDŘÍVE, NAPŘ. PŘED PŘEDÁNÍM - SOUČÁST POSTUPU STANOVENÉHO V IPOD
- SESTAVIT CO NEJDŘÍVE FUNGUJÍCÍ TÝM ODBORNÍKŮ, KTERÝ PRACUJE OD ZAČÁTKU DO KONCE TRVÁNÍ PPPD/FUNGUJÍCÍ MULTIDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE

- KOMUNIKACE RODIČŮ A PĚSTOUNŮ PROBÍHÁ PŘÍMO, NIKOLIV PŘES TŘETÍ OSOBU (*např. doprovázející organizaci*). RODIČE I PĚSTOUNI MAJÍ PŘIMĚŘENOU PODPORU, ABY VZÁJEMNOU KOMUNIKACI ZVLÁDLI.
- DOHODA O KOMUNIKACI A KONTAKTECH RODIČŮ A PĚSTOUNŮ MUSÍ VYCHÁZET A RESPEKTOVAT POTŘEBY A SITUACI DÍTĚTE NIKOLIV INDIVIDUÁLNÍ POTŘEBY PĚSTOUNŮ ČI DOPROVÁZEJÍCÍ ORGANIZACE (*např. je to daleko, nemám na to čas, mám dovolenou, přes léto jsem na chalupě atd.*)

Do další činnosti si z projektu odnášíme

Unikátní zkušenosti, které bychom jinak nezískali a ze kterých budeme i nadále čerpat nejen při projektové práci.

Vytvořené a otestované prototypy, které plánujeme:

- ve své práci stále využívat a dále je upravovat a rozvíjet metodami designu služeb,
- snažit se o jejich replikaci na krajské úrovni.

Seznam vytvořených prototypů, které budou v příloze tohoto dokumentu

- **Prototyp modelu specializované SAS** – popisuje klíčové situace a inspiraci, která se k nim vztahuje (KA1)
- **Vizitka s jednou větou** – „**Nezůstávejte na to sami**“ s otevřenou možností zatelefonovat do STŘEPu, když potřebují sdílet své emoce

Materiály, které se navzájem doplňují:

- **Materiál pro rodiče**, jejichž dítě bylo aktuálně umístěno do PPPD, jehož přílohou je **vizitka** - oslovuje **rodiče za STŘEP** (specializovanou SAS)/za organizaci nabízející podporu.
- **Materiál pro rodiče**, jejichž dítě bylo aktuálně umístěno do PPPD oslovující rodiče za **OSPOD**. Materiál OSPOD odkazuje na STŘEP jako na organizaci nabízející pomoc.
  - **Plán setkávání dětí v PPPD s rodiči** (KA1 i KA2 se prolíná)
  - **Plán kontinuálního déleodobého pobytu dítěte u rodičů** (KA1 i KA2 se prolíná)
  - **Plán návratu dítěte zpět do péče matky/rodičů**
- **Prototyp model multidisciplinární spolupráce** - popisuje klíčové situace multidisciplinární spolupráce v průběhu svěření dítěte do PPPD a inspiraci, která se k nim vztahuje (KA2)